

АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ПЕНСИИТЕ

Считано от 01 април 2019 г. размерът на изплащаните пенсии от Доброволен пенсионен фонд „ДСК- Родина“ и Доброволен пенсионен фонд по професионални схеми „ДСК- Родина“ се актуализира веднъж годишно - към първия работен ден на месец февруари всяка година въз основа на остатъка от натрупаната сума по индивидуалната партида; периода от време, който остава до края на срока на пенсията, както и действащите актюерски разчети.

АКТЮЕРСКИ РАЗЧЕТИ са разчети, извършени на базата на съвкупност от статистически (актюерски) методи и правила, които се прилагат за определяне на очаквания приход от бъдещи вноски и инвестиции, както и за определяне на дължимите суми за изплащане на бъдещите пенсии от пенсионноосигурителното дружество.

БАНКА-ПОПЕЧИТЕЛ Всички активи на фонд за допълнително пенсионно осигуряване се съхраняват в една банка-попечител на базата на сключен договор за попечителски услуги между пенсионноосигурителното дружество, управляващо фонда, и банката-попечител.

ГОДИШНО ИЗВЛЕЧЕНИЕ Всяка пенсионноосигурителна компания е задължена да предостави на осигурените лица ежегодно извлечение от индивидуалната партида, безплатно веднъж в рамките на една календарна година. Годишното извлечение е по образец, съгласно Наредба №61 от 27.09.2018 г. за изискванията към рекламните и писмените информационни материали и страниците в интернет на пенсионноосигурителните дружества на Комисията за финансов надзор и се изпраща до 31 май на следващата година.

ДАНЪЧНИ ОБЛЕКЧЕНИЯ ЗА ЛИЧНИ ВНОСКИ Личните вноски, които едно лице прави за индивидуално допълнително доброволно пенсионно осигуряване, ползват данъчни преференции по реда на Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ). Личните вноски за допълнително доброволно пенсионно осигуряване в размер до 10% от месечния или годишен облагаем доход се приспадат от данъчната основа на лицата преди начисляването на данъка върху доходите на физическите лица (чл.28, ал.2, т.1 от ЗДДФЛ). При изтегляне на суми преди придобиване право на допълнителна пенсия на данъчно облагане подлежат само сумите, съответстващи на размера на ползваната данъчна преференция при внасянето на средствата във фонда. В случай, че лицето не е Пенсионер или не е настъпило осигурително събитие /старост, инвалидност или смърт/ сумата се облага с окончателен данък съгласно ЗДДФЛ. Съответно сумите, за които не е ползвано данъчно облекчение, при изтегляне, не се облагат с данък.

ДАНЪЧНИ ОБЛЕКЧЕНИЯ ЗА РАБОТОДАТЕЛСКИ ВНОСКИ За направените разходи за вноски за допълнително доброволно пенсионно осигуряване работодателите ползват данъчни преференции, регламентирани в Закона за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО). Вноските от работодател, които се признават за разход, за данъчни и счетоводни цели и са освободени от задължителни осигурителни вноски за сметка на лицето и на работодателя, са в размер до 60 лв. месечно на служител (съгласно ЗКПО чл. 213, ал. 2). Когато вноската превишава 60 лв. върху горницата се заплаща 10% корпоративен данък.

ДОБРОВОЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД Доброволен пенсионен фонд се учредява от лицензирано пенсионноосигурително дружество с решение на общото събрание на акционерите му. Едно пенсионноосигурително дружество може да учредява и да управлява един фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване.

ДОБРОВОЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД ПО ПРОФЕСИОНАЛНИ СХЕМИ Доброволен пенсионен фонд по професионални схеми се учредява от лицензирано пенсионноосигурително дружество с решение на общото събрание на акционерите му. Едно пенсионноосигурително дружество може да учредява един фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми.

ДОГОВОР ЗА РАЗСРОЧЕНО ПЛАЩАНЕ е сключеният в писмена форма договор, който урежда взаимоотношенията между Осигуреното лице, съответно наследник на Осигуреното лице/Пенсионера, от една страна и Компанията от друга страна във връзка с договорно изплащане на натрупаната в неговата индивидуална партида сума при спазване условията на КСО.

ДОПЪЛНИТЕЛНА ПЕНСИЯ В ДПФ са безсрочните или срочните месечни плащания, които доброволният пенсионен фонд изплаща на Пенсионерите, на наследниците на Осигурено лице или на наследниците на Пенсионер. Допълнителната пенсия в ДПФ се получава отделно и независимо от пенсиите и обезщетенията от задължителното държавно обществено осигуряване. Пенсията се отпуска при наличие на условията, предвидени в част втора на КСО и правилника за организацията и дейността на фонда.

ДОПЪЛНИТЕЛНА ПЕНСИЯ в ДПФПС са срочните месечни плащания, които доброволният пенсионен фонд по професионални схеми изплаща на Пенсионерите. Допълнителната пенсия в ДПФПС се получава отделно и независимо от пенсиите и обезщетенията от задължителното държавно обществено осигуряване. Пенсията се отпуска при наличие на условията, предвидени в част втора на КСО и правилника за организацията и дейността на фонда.

ДОПЪЛНИТЕЛНА ПЕНСИЯ в УПФ е личната допълнителна пожизнена пенсия, която осигурените лица в универсален пенсионен фонд ще получат при наличие на условията, предвидени в част втора на КСО.

ДОХОДНОСТ От 01 юли 2004 година активите на пенсионните фондове в България се оценяват ежедневно. Поради тази причина, доходността от управлението на активите на управляваните от пенсионноосигурителните дружества пенсионни фондове се отразява в стойността на един дял ежедневно. След 01 юли 2004 година активите на пенсионните фондове се изчисляват паралелно в левове и брой счетоводни дялове. С ежедневната промяна на стойността на един дял вследствие на инвестиране на активите на пенсионните фондове се актуализира и натрупаната сума в лева по индивидуалните партиди на осигурените лица, която представлява броят на натрупаните дялове умножена по цената на един счетоводен дял за съответния ден.

ДРУГ ОСИГУРИТЕЛ е физическо или юридическо лице, което прави осигурителни вноски в Доброволния пенсионен фонд в полза на физическо лице, с което не е в трудови или служебни правоотношения, или с което няма сключен договор за възлагане на управление или контрол.

ЕЛЕКТРОННО ДОСИЕ е електронното досие на всяко Осигурено лице или Пенсионер в управляваните от дружеството пенсионни фондове, което съдържа всички налични данни за лицето, включително електронен образ на подадените от него заявления, договори и молби и актовете на дружеството във връзка с тях.

ИНВЕСТИЦИОННА ПОЛИТИКА е инвестиционна политика и принципи на инвестиране на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване, управлявани от Компанията.

ИНДИВИДУАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН НОМЕР е уникален номер, който се дава от Компанията на Осигуреното лице и под който се води неговата индивидуална партида.

ИНДИВИДУАЛНА ПАРТИДА е личната сметка, по която се натрупват сумите от осигурителни вноски за осигуряване съответно в Универсален, Професионален, Доброволен пенсионен фонд или Доброволен пенсионен фонд по професионални схеми. В индивидуалната партида се правят записи за направените вноски, за изплатените и прехвърлените суми, както и за събраните такси и удръжки. Индивидуалната партида се води в левове и в дялове. По индивидуалната партида се разпределя доходът от инвестирането на средствата, пропорционално на броя притежавани дялове.

ИНДИВИДУАЛНО ЗАЯВЛЕНИЕ за ППФ е заявлението, чрез което всяко едно лице, работещо при условията на I и II категория труд и осигурено във фонд "Пенсии" на държавното обществено осигуряване, заявява желанието си за участие в Професионалния пенсионен фонд.

ИНДИВИДУАЛНО ЗАЯВЛЕНИЕ за УПФ е заявлението, чрез което всяко едно лице, родено след 31 декември 1959 година и осигурено във фонд „Пенсии“, съответно във фонд "Пенсии за лицата по чл. 69" на държавното обществено осигуряване, заявява желанието си за участие в Универсалния пенсионен фонд.

КОДЕКС ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ (КСО) е нормативният акт, който регламентира държавното обществено осигуряване и дейността по допълнителното пенсионно осигуряване.

КОЕФИЦИЕНТ НА ШАРП (Sharpe ratio) е показател, който съпоставя постигнатата доходност от управлението на инвестиционен портфейл с поетия риск за постигане на тази доходност. При конструиране на показателя е залегнало схващането, че е оправдано инвестиционен риск да се поема само за реализиране на доходност, превишаваща т.нар. безрискова доходност. Математически коефициентът на Шарп представлява отношение на постигнатата доходност над безрисковата (т.нар. рискова премия) към стандартното отклонение на доходността, т.е. коефициентът на Шарп показва размера на полученото възнаграждение (рискова премия) за единица поет риск. При сравняване на два фонда с различни стойности на коефициента на Шарп, фондът с по-висока стойност на коефициента осигурява по-висока доходност за единица риск.

КОЛЕКТИВЕН ТРУДОВ ДОГОВОР Допълнителното доброволно пенсионно осигуряване, извършвано от работодателя, може да бъде предмет на колективното трудово договаряне.

КОНТРОЛ е налице, когато едно лице:

1. може да упражнява пряко и/или непряко повече от половината от гласовете в общото събрание на юридическо лице;
2. може да определя повече от половината от членовете на управителния или контролния орган на юридическо лице и същевременно е акционер или съдружник в това лице;
3. има право да упражнява решаващо влияние върху юридическо лице по силата на сключен с това лице договор или на неговия учредителен акт или устав, ако това е допустимо съгласно законодателството, приложимо към това юридическо лице, или
4. е акционер или съдружник в дружество, и:
  - 4.1. повече от половината от членовете на управителния или контролния орган на това юридическо лице, които са изпълнявали съответните функции през предходната и текущата финансова година и до момента на изготвяне на консолидираните финансови отчети, са определени единствено в резултат на упражняването на неговото право на глас, или
  - 4.2. което самостоятелно контролира по силата на договор с други акционери или съдружници в това юридическо лице повече от половината от гласовете в общото събрание на това юридическо лице, или
5. по силата на закон, устройствен акт или споразумение управлява, представлява и/или определя инвестиционната политика на друго лице.

МИНИМАЛНА ДОХОДНОСТ Пенсионноосигурителните дружества са задължени да постигат минимална доходност при управлението на активите на фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване (УПФ и ППФ). Минималната доходност се определя от комисията към края на всяко тримесечие в процент поотделно за универсалните и професионалните пенсионни фондове на базата на постигнатата доходност от управлението на активите на всички фондове от съответния вид за предходния 24-месечен период. Минималната доходност за съответните видове пенсионни фондове представлява 60 на сто от средната постигната доходност или с 3 процентни пункта по-малка от средната - което от двете числа е по-малко.

НАСТОЯЩА СТОЙНОСТ НА СРОЧНА ПЕНСИЯ е математическа величина, определена в актюерските разчети и означава настоящата стойност на очакваните бъдещи пенсионни плащания, които се очакват да бъдат направени за определен срок.

НАСЛЕДНИЦИ са:

1. преживелият съпруг (съпруга), низходящите и възходящите, които имат право на еднократно или разсрочено изплащане на натрупаните средства по индивидуалната партида на наследодателя в Универсален пенсионен фонд;
2. преживелият съпруг (съпруга), низходящите и възходящите, които имат право на еднократно или разсрочено изплащане на натрупаните средства по индивидуалната партида на наследодателя в Професионален пенсионен фонд;
3. лицата, които придобиват право на наследствена пенсия от ДПФ по силата на волята на Осигуреното лице / Пенсионера и са изрично посочени в осигурителния договор или пенсионния договор. В случай, че няма изрично посочени лица в осигурителния договор или в пенсионния договор, наследници на Осигуреното лице или на Пенсионера са наследниците по закон;
4. лицата, които придобиват право на еднократно или разсрочено изплащане на натрупаните средства в индивидуалната партида в ДПФПС при смърт на Осигурено лице или на Пенсионер и

са определени с колективното споразумение по професионални схеми или в колективния трудов договор. В случай, че няма изрично определени лица по предходното изречение, наследници на Осигуреното лице или на Пенсионера са наследниците по закон.

НАТРУПАНА СУМА е сумата по индивидуалната партида на всяко Осигурено лице към определен момент, която се формира от осигурителни вноски и от разпределената доходност от тяхното инвестиране, намалена с таксите и удръжките, предвидени в КСО и осигурителния договор.

ОСИГУРЕНО ЛИЦЕ в УПФ е физическо лице, родено след 31 декември 1959 г., което е осигурено във фонд "Пенсии", съответно във фонд "Пенсии за лицата по чл. 69", на държавното обществено осигуряване и на чието име и в чиято индивидуална партида са внасяни или се внасят осигурителни вноски за допълнителна пенсия в Универсалния пенсионен фонд при условия и по ред, определени в КСО.

ОСИГУРЕНО ЛИЦЕ в ППФ е физическо лице, работещо при условията на I или II категория труд, което е осигурено във фонд "Пенсии" на държавното обществено осигуряване и на чието име и в чиято индивидуална партида са внасяни или се внасят осигурителни вноски за допълнителна пенсия в Професионалния пенсионен фонд при условия и по ред, определени в КСО.

ОСИГУРЕНО ЛИЦЕ в ДПФ е физическото лице, навършило 16 г., на чието име и в чиято индивидуална партида са внасяни или се внасят осигурителни вноски за допълнителна пенсия в Доброволния пенсионен фонд при условията и по реда на КСО, актовете по прилагането му и осигурителния договор.

ОСИГУРЕНО ЛИЦЕ в ДПФПС е физическото лице, на чието име и в чиято индивидуална партида са внасяни или се внасят осигурителни вноски за допълнителна пенсия в ДПФПС при условията и по реда на КСО, актовете по прилагането му, осигурителния договор и съответната професионална схема.

ОСИГУРИТЕЛИ в УПФ са физически лица, юридически лица или неперсонифицирани дружества, както и други организации, които са задължени по закон да плащат осигурителни вноски за допълнителна пенсия за работници и служители, родени след 31 декември 1959 година, ако са осигурени във фонд „Пенсии“, съответно във фонд "Пенсии за лицата по чл. 69", на държавното обществено осигуряване. Осигурителните вноски от осигурителите и от осигурените лица се изплащат в съотношението, регламентирано в КСО.

ОСИГУРИТЕЛ в ППФ е работодателят, който е задължен да плаща за своя сметка осигурителни вноски за пенсия за ранно пенсиониране за работещите при условията на I и II категория труд лица, които са осигурени във фонд "Пенсии" на държавното обществено осигуряване.

ОСИГУРИТЕЛИ в ДПФ са физически лица, които внасят осигурителни вноски за своя сметка; работодателите, които внасят осигурителни вноски за своите работници и служители и органите, които внасят осигурителни вноски за:

1. държавните служители;
2. лицата, с които е сключен договор за възлагане на управление или контрол;

3. съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители;

4. военнослужещите по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, държавните служители по Закона за Министерството на вътрешните работи, и държавните служители по Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража.

ОСИГУРИТЕЛИ в ДПФПС са предприятия-осигурители, създадени съгласно законодателството на Република България и на всяка друга държава членка - за осигурените от тях лица в професионална схема.

ОСИГУРИТЕЛЕН ДОГОВОР е сключеният в писмена форма договор, който урежда взаимоотношенията между Осигуреното лице или осигурителя или друг осигурител, от една страна, и Компанията, от друга страна, във връзка с допълнителното доброволно пенсионно осигуряване.

ОСИГУРИТЕЛНИ ПОСРЕДНИЦИ са физически лица, и лицата, упълномощени от осигурителни посредници - юридически лица, имащи право да сключват осигурителни договори, да посредничат при сключването на осигурителни и пенсионни договори и договори за разсрочено изплащане на средства, както и да приемат индивидуални заявления за допълнително пенсионно осигуряване, за възобновяване на осигуряването в универсален пенсионен фонд, за промяна на участие и за прехвърляне на средства, както и други заявления и молби от осигурените лица, от Пенсионерите и от другите правоимащи лица. Те не могат да събират осигурителни вноски и да извършват плащания на осигурени лица, на Пенсионери и на други правоимащи лица. При осъществяване на дейността си осигурителните посредници и упълномощените лица трябва да спазват принципа на доброволността и добросъвестно да разясняват правата и задълженията по осигурителния договор, както и да пазят търговската тайна и търговския престиж на пенсионноосигурителните дружества.

ОСИГУРИТЕЛНА ВНОСКА В УПФ е месечна парична вноска за допълнителна пенсия със задължителен характер по силата на КСО за осигуряване на работещите, родени след 31 декември 1959 година, които са осигурени във фонд „Пенсии“ , съответно във фонд "Пенсии за лицата по чл. 69", на държавното обществено осигуряване, размерът на която се определя в КСО, с изключение на лицата направили избор съгласно чл. 4б от КСО. Размерът на осигурителната вноска се определя в КСО.

ОСИГУРИТЕЛНА ВНОСКА В ППФ е месечната парична вноска със задължителен характер по силата на КСО за пенсия за ранно пенсиониране на работещите при условията на I и II категория труд, които са осигурени във фонд "Пенсии" на държавното обществено осигуряване. Размерът на вноската се определя с КСО и се внася по индивидуалната партида на Осигуреното лице в Професионалния пенсионен фонд.

ОСИГУРИТЕЛНА ВНОСКА В ДПФ е месечна, за друг период или еднократна парична вноска с дефиниран размер, която се плаща самостоятелно от Осигуреното лице и/или от осигурителя и/или друг осигурител в полза на трето лице в Доброволния пенсионен фонд и дава право на допълнителна пенсия.

ОСИГУРИТЕЛНА ВНОСКА В ДПФПС е месечна, за друг период или еднократна парична вноска с дефиниран размер, която се плаща самостоятелно от предприятието- осигурител в Доброволния пенсионен фонд по професионални схеми и дава право на допълнителна пенсия. Съгласно условията на професионалната схема Осигурените лица могат да внасят лични осигурителни вноски в Доброволния пенсионен фонд по професионални схеми.

ОТГОВОРЕН АКТЮЕР е физическо лице, с призната от Комисията за финансов надзор правоспособност, което организира, ръководи и отговаря за актюерското обслужване на Компанията и управляваните от нея фондове за допълнително пенсионно осигуряване. Отговорният актюер трябва да отговаря на изискванията на КСО.

ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНО ДРУЖЕСТВО Пенсионноосигурителното дружество е акционерно дружество, лицензирано по реда на КСО и регистрирано по Търговския закон или по законодателството на друга държава членка, което има предмет на дейност единствено допълнително пенсионно осигуряване, като не може да извършва търговски сделки, които не са пряко свързани с дейността му. Пенсионноосигурителното дружество развива своята дейност съгласно разпоредбите на КСО, актовете по прилагането му и в съответствие с устава си, с правилника за организацията и дейността на управлявания от него фонд за допълнително пенсионно осигуряване, с инвестиционната му политика и с другите вътрешни актове, приети от дружеството съгласно изискванията на КСО и актовете по неговото прилагане.

ПЕНСИОНЕН ДОГОВОР е:

1. сключеният в писмена форма договор, който урежда взаимоотношенията между Пенсионера и Компанията във връзка с получаването на допълнителна пожизнена пенсия в Универсалния пенсионен фонд;
2. сключеният в писмена форма договор, който урежда взаимоотношенията между Пенсионера и Компанията във връзка с получаването на срочна пенсия за ранно пенсиониране в Професионалния пенсионен фонд;
3. сключеният в писмена форма договор, който урежда взаимоотношенията между Пенсионера и Компанията, във връзка с получаването на лична пенсия в Доброволния пенсионен фонд;
4. сключеният в писмена форма договор, който урежда взаимоотношенията между Пенсионера и Компанията, във връзка с получаването на допълнителна лична срочна пенсия в Доброволния пенсионен фонд по професионални схеми.

ПЕНСИОНЕР е:

1. физическо лице, което получава лична допълнителна пожизнена пенсия от Универсален пенсионен фонд, в съответствие с изискванията на част втора на КСО;
2. физическо лице, което получава лична допълнителна срочна пенсия за ранно пенсиониране от Професионален пенсионен фонд, в съответствие с изискванията на част втора на КСО;
3. физическо лице, което получава лична или наследствена допълнителна пенсия пожизнена или срочна от Доброволния пенсионен фонд, в съответствие с изискванията на част втора на КСО;
4. физическо лице, което получава лична допълнителна срочна пенсия от Доброволния пенсионен фонд по професионални схеми, в съответствие с изискванията на част втора на КСО.

ПЕНСИОННА СХЕМА е конкретният финансов механизъм за определяне на пенсионни задължения и плащания, изчислени чрез статистически (актюерски) методи.

ПРАВО НА ИНВАЛИДНА ПЕНСИЯ Осигурените лица в Доброволен пенсионен фонд „ДСК-Родина“ имат право на пенсия за инвалидност, когато са загубили 50 и над 50 на сто от работоспособността си пожизнено или трайно.

ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ОСИГУРЯВАНЕТО В УПФ е задължително в следните случаи:

1. при смърт на Осигуреното лице;
2. при сключване на пенсионен договор или на договор за разсрочено изплащане на цялата натрупана сума по индивидуалната партида, при условията и по реда в КСО;
3. при еднократно изплащане на цялата натрупана сума по индивидуалната партида на Осигуреното лице или на неговите наследници;
4. при прехвърляне на натрупаните средства по индивидуалната партида на Осигуреното лице в друг универсален фонд, учреден и управляван от друго пенсионноосигурително дружество при условията и по реда в КСО;
5. при избор на промяна на осигуряването си от универсален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“, съответно във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ на Държавното обществено осигуряване при условията и по реда в КСО;
6. при прехвърляне на натрупаните средства по индивидуалната партида на Осигуреното лице в пенсионните схеми на Европейския съюз, на Европейската централна банка или на Европейската инвестиционна банка.

ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ОСИГУРЯВАНЕТО В ППФ е задължително в следните случаи:

1. при смърт на Осигуреното лице;
2. при сключване на пенсионен договор или на договор за разсрочено изплащане на цялата натрупана сума по индивидуалната партида, при условията и по реда в КСО;
3. при еднократно изплащане на натрупаните средства по индивидуалната партида на Осигуреното лице при условията и по реда в Кодекса;
4. при прехвърляне на натрупаните средства по индивидуалната партида на Осигуреното лице в друг професионален фонд, учреден и управляван от друго пенсионноосигурително дружество при условията и по реда в КСО;
5. при пенсиониране, при еднократно изтегляне или прехвърляне на натрупаните средства по индивидуалната партида на Осигуреното лице в универсален пенсионен фонд, управляван от Компанията или от друго пенсионноосигурително дружество, в случаите, когато Осигуреното лице не е придобило право на срочна професионална пенсия за ранно пенсиониране при условията на КСО;
6. при промяна на осигуряването от професионален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“ на държавното обществено осигуряване при условията и по реда в КСО;
7. при прехвърляне на натрупаните средства по индивидуалната партида на Осигуреното лице в пенсионните схеми на Европейския съюз, на Европейската централна банка или на Европейската инвестиционна банка.

ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ОСИГУРЯВАНЕТО В ДПФ Осигурените лица, които са сключили индивидуален осигурителен договор за допълнително доброволно пенсионно осигуряване с Компанията и се осигуряват за своя сметка, могат да прекратят осигуряването си по всяко време.

Осигуряването се прекратява при следните случаи:

1. с едномесечно писмено предизвестие, отправено от Осигуреното лице до Компанията;
2. при смърт на Осигуреното лице;
3. при еднократно изтегляне на цялата натрупана сума по индивидуалната партида;
4. когато Осигуреното лице премине по собствена воля в друг доброволен пенсионен фонд, управляван от друго пенсионноосигурително дружество и прехвърли цялата натрупана сума по индивидуалната си партида;
5. при сключване на пенсионен договор, както и на договор за разсрочнено изплащане на цялата натрупана сума по индивидуалната партида на Осигуреното лице при условията на Кодекса.

ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ОСИГУРЯВАНЕТО В ДПФПС Предприятие осигурител може да прекрати договора по всяко време:**1.** при прехвърляне на професионалната схема в друг фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми, като прехвърлянето на професионалната схема се осъществява въз основа на допълнително споразумение между страните по колективното споразумение, съответно по колективния трудов договор;

2. при смърт на осигуреното лице.

ПРИДОБИВАНЕ ПРАВО НА ПЕНСИЯ

1. Право на пенсия за осигурителен стаж и възраст от държавното обществено осигуряване се придобива при условията на чл.68 КСО – при навършване на 60 години и 10 месеца от жените и 63 години и 10 месеца от мъжете и осигурителен стаж 35 години и 2 месеца за жените и 38 години и 2 месеца за мъжете. От 31 декември 2016 г. възрастта се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна година, както следва:

1.1. до 31 декември 2029 г. възрастта за жените се увеличава с по 2 месеца за всяка календарна година, а от 1 януари 2030 г. – с по 3 месеца за всяка календарна година до достигане на 65-годишна възраст;

1.2. до 31 декември 2017 г. възрастта за мъжете се увеличава с 2 месеца, а от 1 януари 2018 г. – с по 1 месец за всяка календарна година до достигане на 65-годишна възраст.

От 31 декември 2016 г. осигурителният стаж по т. 1 се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна година с по 2 месеца до достигане на осигурителен стаж 37 години за жените и 40 години за мъжете.

2. Право на допълнителна пожизнена пенсия за старост от Универсалния пенсионен фонд се придобива при навършване на възрастта, необходима за придобиване на Право на пенсия за осигурителен стаж и възраст от държавното обществено осигуряване (възрастта по т.1).

3. От 1 януари 2016г. Осигурените лица в Професионалния пенсионен фонд придобиват право на пенсия за ранно пенсиониране при:

3.1. не по-малко от 10 години осигурителен стаж след 31 декември 1999 г. при условията на първа категория труд и възраст, 10 години по-ниска от възрастта, необходима за придобиване на Право на пенсия за осигурителен стаж и възраст от държавното обществено осигуряване;

3.2. не по-малко от 15 години осигурителен стаж след 31 декември 1999 г. при условията на втора категория труд или при условията на първа и втора категория труд и възраст, 5 години по-ниска от възрастта, необходима за придобиване на Право на пенсия за осигурителен стаж и възраст от държавното обществено осигуряване.

4. Право на допълнителна пенсия за старост от Доброволния пенсионен фонд се придобива при навършване на възрастта, необходима за придобиване на Право на пенсия за осигурителен стаж и възраст от държавното обществено осигуряване за жените и мъжете.

5. Право на допълнителна пенсия за старост от Доброволния пенсионен фонд по професионални схеми се придобива при навършване на 60 годишна възраст за жените и мъжете. Съгласно условията на професионалната схема, уговорени в колективното споразумение, съответно в колективния трудов договор Доброволен пенсионен фонд по професионални схеми може да изплаща на Осигуреното лице пенсия за старост до 5 години преди навършване на 60-годишна възраст.

ПРОФЕСИОНАЛНАТА ПЕНСИЯ ЗА РАННО ПЕНСИОНИРАНЕ е срочна пенсия за работещите при условията на I и II категория труд лица, която се получава при наличие на условията, предвидени в част втора на КСО за периода до навършване на възрастта за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст от лицето и не може да се получава заедно с пенсия за трудова дейност или със социална пенсия за инвалидност по част първа от КСО.

ПРОФЕСИОНАЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД Професионален пенсионен фонд се учредява от лицензирано пенсионноосигурително дружество с решение на общото събрание на акционерите му. Лицензираното пенсионноосигурително дружество може да учредява само един професионален пенсионен фонд. Допълнителното задължително осигуряване в Професионален пенсионен фонд се извършва на капиталово-покривен принцип, при което натрупаната сума по индивидуалната партида се формира от осигурителни вноски и от разпределената доходност от тяхното инвестиране. Осигуряването в ППФ обхваща работещите при първа и втора категория труд. Целта на допълнителното задължително пенсионно осигуряване е обезпечаване на възможност за ранно пенсиониране за работещите при условията на I и II категория труд чрез предоставянето на срочна професионална пенсия. Осигуряването в Професионален пенсионен фонд се осъществява само чрез месечни осигурителни вноски за сметка на работодателя, като техният размер е регламентиран в процент от brutната работна заплата както следва:

- 12% за работещите при условията на I категория труд и
- 7% за работещите при условията на II категория труд.

ПРОФЕСИОНАЛНА СХЕМА са правила за допълнително доброволно пенсионно осигуряване, уговорени в колективно споразумение или в колективен трудов договор между предприятието осигурител и осигурените лица.

РАБОТОДАТЕЛ е физическо или юридическо лице, което плаща осигурителни вноски за допълнителна пенсия в полза на своите работници и служители.

РАЗСРОЧЕНОТО ИЗПЛАЩАНЕ представлява договорно изплащане на натрупаната в индивидуалната партида на Осигуреното лице сума на няколко части с еднакъв или различен размер, на равномерни или неравномерни периоди.

СВЪРЗАНИ ЛИЦА са:

1. юридическите лица, за които е изпълнено някое от следните условия:

- 1.1.** те са предприятие майка и/или дъщерни дружества от една и съща група (т.е. всяко предприятие майка, дъщерно дружество и друго дъщерно дружество е свързано с останалите);
- 1.2.** едното от тях има участие във или е съвместно дружество на другото дружество или има участие във или е съвместно дружество на предприятие майка или дъщерно дружество от група, в която другото дружество е предприятие майка или дъщерно дружество;

- 1.3. и двете дружества са съвместни дружества на едно и също трето лице;
  - 1.4. едното от тях е съвместно дружество на, а в другото има участие едно и също трето лице;
  - 1.5. едното от тях е контролирано или контролирано съвместно от физическо лице, което се намира в отношения с другото юридическо лице съгласно т.2;
  - 1.6. по отношение на едното от тях, физическо лице, което се намира в отношения с другото юридическо лице съгласно т.2.1, упражнява значително влияние или заема ръководна длъжност в него или в неговото предприятие майка.
2. юридическо лице и физическо лице, ако физическото лице или близък член на неговото семейство:
- 2.1. упражнява контрол или упражнява съвместен контрол върху юридическото лице;
  - 2.2. упражнява значително влияние върху юридическото лице, или
  - 2.3. заема ръководна длъжност в юридическото лице или в предприятието майка на юридическото лице.

СРОК НА ИЗЧАКВАНЕ е период на заетост, който е необходим съгласно правилата на осигурителния договор или колективния трудов договор или се изисква от лицата по чл. 230, ал. 3, т. 2 и 3 от КСО, за да започнат да внасят осигурителни вноски в Доброволния пенсионен фонд или Доброволния пенсионен фонд по професионални схеми за съответния работник или служител или за съответното лице, с което е сключен договор за възлагане на управление и контрол.

СТАНДАРТНО ОТКЛОНЕНИЕ (Standard Deviation) е статистическа мярка за разсейването на стойностите на една случайна величина около нейната средна аритметична или очаквана стойност и се означава с гръцката буква сигма.

В теорията на портфейла стандартното отклонение се приема като един от основните показатели за измерване на риска на инвестиционния портфейл. Инвестиционният риск се характеризира с променливостта в постигната доходност от управлението на активите на фонда, оценена посредством степента на ежедневните колебания в стойността на един дял на пенсионния фонд. По-високи стойности на стандартното отклонение означават по-висока степен на изменчивост (волатилност) на постигнатата доходност около нейната средна или очаквана стойност (r) и съответно по-голям риск.

СТАТИСТИЧЕСКИ (АКТЮЕРСКИ) МЕТОДИ са съвкупност от статистически методи и правила, които се прилагат за определяне на очаквания приход от бъдещи вноски, инвестиции, както и за определяне на дължимите суми за изплащане на бъдещите пенсии от Компанията.

ТЕХНИЧЕСКИ ЛИХВЕН ПРОЦЕНТ е лихвеният процент, който се прилага при изчисляване на размера на пенсиите и на пенсионните резерви.

УНИВЕРСАЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД Универсален пенсионен фонд се учредява от лицензирано пенсионноосигурително дружество с решение на общото събрание на акционерите му. Лицензираното пенсионноосигурително дружество може да учредява само един универсален пенсионен фонд. Допълнителното задължително осигуряване в Универсален пенсионен фонд се извършва на капиталово-покривен принцип, при което натрупаната сума по индивидуалната партида се формира от осигурителни вноски и от разпределената доходност от тяхното инвестиране. Задължението за осигуряване в Универсален пенсионен фонд е в сила от 01.01.2002г.

Лицата, които постъпват на работа имат право в срок до три месеца от датата на назначаването си да изберат Универсален пенсионен фонд. Осигуряването в Универсален пенсионен фонд става чрез месечни вноски като процент от brutното трудово възнаграждение. Размерът им е 5%. Те се разпределят между осигурителите и осигурените лица в съотношение 2.8% (от работодателите) към 2.2% (от осигурените лица). Вноските в Универсален пенсионен фонд не са допълнителна осигурителна тежест, а са за сметка на намаляване на размера на вноските във фонд "Пенсии" на Държавното обществено осигуряване.

УНИКАЛЕН ИДЕНТИФИКАТОР И ПЕРСОНАЛЕН ИДЕНТИФИКАЦИОНЕН КОД (ПИК)- с уникален идентификатор и персонален идентификационен код (ПИК) трябва да разполага всеки потребител (Осигурено лице) за достъп до електронното си досие.